

نگاه‌دپیلمات

محمد شریعتی دهقان در گفت‌وگو با «هم‌میهن» مطرح کرد:

پیچیدگی‌های واکنش ایران به ترور هنیه

محمد شریعتی دهقان، نماینده پیشین ایران در سازمان همکاری اسلامی معتقد است که بنیامین نتانیا‌هو، نخست‌وزیر اسرائیل با ارزیابی وضعیت بن بست تصمیم‌گیری در آمریکا در آستانه برگزاری انتخابات ریاست جمهوری و با نگاه به عدم استقرار کامل دولت در ایران پس از برگزاری انتخابات ریاست جمهوری، برای بیرون کشیدن خود از بن بست جنگ غزه و گسترش جنگ، دست به یک ریسک بزرگ زده‌است و اس‌ماعیل هنیه را در تهران ترور کرده‌است. به اعتقاد شریعتی دهقان، ایران باید با دقت و ارزیابی تمام نتایج و احتمالات پاسخی مناسب برای این ترور در نظر بگیرد. در ادامه متن کامل گفت‌وگو «هم‌میهن» را با محمد شریعتی دهقان، نماینده پیشین ایران در سازمان همکاری اسلامی، مطالعه می‌کنید.

با توجه به اتفاق‌هایی که اواخر فروردین‌ماه رخ داد و پاسخ گسترده نظامی ایران به حمله اسرائیل به کنسول گری ایران در دمشق، بنیامین نتانیا‌هو، نخست‌وزیر اسرائیل، اطمینان داشت که اقدام به ترور هنیه در تهران با واکنش قاطع ایران مواجه خواهد شد. فکر می‌کنید انگیزه دولت اسرائیل از این ترور با علم به پاسخ ایران چه بود؟

باید شرایط زمانی این اقدام اسرائیل را در نظر گرفت تا بتوان اهداف بنیامین نتانیا‌هو را بهتر درک کرد. شرایط در منطقه و جهان در وضعیت خاصی قرار دارد. در تهران رئیس جمهوری انتخاب شده‌است که شعارها و برنامه‌هایش بارویه دولت پیشین متفاوت است و قرار است که در پی استقرار دولت جدید، تصمیم‌گیری‌های مهم در کشور با رویکردی نو اتخاذ شود. در واشنگتن هم آمریکا در آستانه انتخابات قرار دارد. جو بایدن، رئیس‌جمهور آمریکا از نامزدی برای انتخابات به تازگی کنار کشیده‌است و دولت او به یک دولت بدون آینده و کم‌فروغ تبدیل شده‌است و در عین حال رقابت‌های در آمریکا بین کامالا هریس و دونالد ترامپ شکل گرفته‌است که مسائل خاورمیانه می‌تواند در نتیجه این رقابت اثرگذار باشد.

تنها یک انگیزه را نمی‌توان برای اقدام دولت اسرائیل به ترور هنیه در تهران در نظر گرفت، بلکه مجموعه‌ای پیچیده از انگیزه‌ها و محاسبه‌ها باعث این انتخاب شد. نتانیا‌هو می‌خواهد چه دولت جدید ایران را پس از انتخابات و چه دولت کم‌فروغ آمریکا را در آستانه انتخابات آزمایش کند. هر دو طرف، چه تهران و چه واشنگتن در موقعیت خاصی قرار دارند که قدرت ریسک‌پذیری آنها کاهش یافته‌است. دولت جدید در ایران به این دلیل که شعارهایش بر مبنای تنش‌زدایی و تعامل با جهان است، تمایلی به ورود به یک منازعه گسترده ندارد و دولت آمریکا در آستانه انتخابات از یک سو قدرت چندانی برای فشار به اسرائیل ندارد و از سوی دیگر در صورت آغاز یک جنگ گسترده منطقه‌ای، میراثی غیرقابل دفاع برای دولت دموکرات بر جامی گذارد که می‌تواند باعث شکست نامزد دموکرات‌ها، یعنی کامالا هریس در انتخابات شود. انگیزه دیگر نتانیا‌هو این است که تمرکز افکار عمومی داخل اسرائیل را از بن‌بستی که در جنگ غزه به آن گرفتار شده‌است، منحرف کند. نتانیا‌هو در جنگ غزه به هیچ‌یک از اهداف تعیین‌شده سیاسی و نظامی‌اش نرسیده‌است، نه توانسته‌است حماس را کاملاً از بین ببرد، نه اسرای اسرائیلی را آزاد کند و نه حاکمیت جدیدی برای غزه تعیین کند و هم‌زمان با استمرار ده‌ماهه جنگ، حیثیت بین‌المللی اسرائیل را به شدت نابود کرده‌است. آمریکا مخالف اشغال غزه توسط اسرائیل است و از نتانیا‌هو خواسته‌است تا برنامه‌ای غیر از اداره غزه توسط اسرائیل پس از جنگ ارائه دهد و در عین حال دیوان دادگستری بین‌المللی و دیوان کیفری بین‌المللی هم احکامی را صادر کرده‌اند یا در آستانه صدور احکامی هستند که به شدت اقدام‌های اسرائیل را در جنگ غزه زیر سوال می‌برند. نتانیا‌هو، همواره اعلام کرده‌بود که رهبران گروه‌های مبارز فلسطینی را هر جا که باشند، ترور می‌کند. اما شرایط ویژه منطقه و جهان باعث شد که به ریسک بزرگی دست بزنند و ترور اس‌ماعیل هنیه را در تهران انجام دهد.

با به نظر شما واکنش ایران به ترور هنیه در تهران باید چگونه باشد؟

ابعاد ترور شهید اس‌ماعیل هنیه در تهران هنوز کامل مشخص نشده‌است، یعنی هنوز دقیقاً معلوم نیست که ایزار از ترور چه بود. اگر این ترور توسط هوایما یا موشکی میان‌برد انجام شده‌بود و یا حتی اگر پهبادی بود که از خارج ایران پرواز کرده‌بود، شاید نحوه تصمیم‌گیری در مورد عکس‌العمل ایران متفاوت بود. اما وقتی این احتمال مطرح شده‌است که درون ساختمان مواد منفجره‌ای کار گذاشته‌شده باشد یا موشکی از نزدیک شلیک شده باشد و عوامل مزدور در داخل ایران در این اقدام تروریستی نقش داشته باشند، آنگاه نوع پاسخ ایران متفاوت خواهد بود. دولت اسرائیل این ریسک را کرده‌است که واکنش و خطوط قرمز ایران را بار دیگر آزمایش کند. الان وضع پیچیده‌است. برخوردی که ایران در واکنش به حمله به کنسول گری ایران در پایتخت سوریه انجام گرفت، شرایط متفاوتی داشت، چرا که مشخص بود حمله‌ای توسط موشک و از طریق یک عامل خارجی انجام شده‌بود. هر چند اسرائیل مسئولیت آن اقدام را هم رسماً بر عهده نگرفته‌بود، اما ابعاد حمله نظامی خارجی به تاسیسات متعلق به ایران که به مثابه خاک ایران تلقی می‌شود، کاملاً مشخص بود. اما ترور در تهران همچنان ابعاد نامعلومی دارد.

ترور هنیه در تهران با ترور فرمانده ارشد حزب‌الله که به نوعی رئیس ستاد حزب‌الله لبنان محسوب می‌شد، هم‌زمان شد. همانطور که گفتیم نتانیا‌هو با این تهاجم چندجبهه‌ای هم‌زمان، می‌خواهد در شرایط ویژه‌ای که تهران و واشنگتن در آن قرار دارند، واکنش‌ها و خطوط قرمز ایران و آمریکا را بسنجد. علاوه بر این نتانیا‌هو قصد دارد با استمرار و گسترده‌تر کردن جنگ، بن‌بست جنگ غزه را برای خودش بشکند، چرا که می‌داند پایان جنگ و آتش‌بس در غزه به معنای پایان عمر سیاسی خودش و افراطی‌ترین دولت‌راست‌گرای تاریخ اسرائیل است.

با فکر می‌کنید اگر ایران مجدداً مانند عملیات وعده صادق، واکنش گسترده نظامی نشان بدهد، اقدام بعدی اسرائیل چه خواهد بود؟

در عملیات پیشین ایران، تمامی متحدان غربی به کمک اسرائیل آمدند و تعداد ناچیزی از موشک‌های ایرانی به اسرائیل اصابت کرد. نتانیا‌هو محاسبه کرده‌است که با توجه به تعهدی که آمریکا نسبت به امنیت اسرائیل دارد، در هر صورتی آمریکا

کرد تا سازمان آزادیبخش فلسطین مجبور به واکنش شد... همین‌الگو در سال ۲۰۰۸ علیه غزه تکرار شد، زمانی که آتش‌بسی میان حماس و اسرائیل وجود داشت... حالا همین کار علیه ایران انجام می‌شود... ایران الان شاهد این است که اسرائیل دائماً در حال تشدید کردن و تشدید کردن و تشدید کردن ترورها و اقدام‌های تحریک‌آمیز است تا ایران به واکنش مجبور شود.»

انگیزه استمرار جنگ

تهران با عملیات ۲۵ و ۲۶ فروردین که «وعده صادق» نامگذاری شد، قاعده جدیدی برای پاسخ به عملیات‌های اسرائیل وضع کرد. با وضع قاعده جدید، تردیدی وجود ندارد که وقتی بنیامین نتانیا‌هو و سیاست‌گذاران اسرائیلی برای ترور اس‌ماعیل هنیه در تهران تصمیم‌گیری می‌کردند، اطمینان داشتند که این عملیات با واکنش نظامی قطعی ایران مواجه خواهد شد. این تصمیم دولت نتانیا‌هو برای ترور هنیه در شرایطی که نسبت به واکنش قطعی ایران اطمینان داشت، سسولاتی را در مورد انگیزه اسرائیل از این اقدام پدید آورده‌است. بسیاری از ناظران و تحلیل‌گران معتقدند که هدف نتانیا‌هو از چنین اقدامی، طولانی‌تر کردن جنگ است. جنیفر روبین، ستون‌نویس واشنگتن‌پست می‌نویسد: «نتانیا‌هو ترجیح می‌دهد که جنگ را ادامه بدهد تا اینکه مجبور شود با ائتلافی از شرکایش مواجه شود که از او برنامه‌ای برای غزه پس از جنگ می‌خواهند. او این گام‌های تحریک‌آمیز را (از جمله اقدام به ترور درون خاک ایران) با علم به این انجام می‌دهد که اگر ایران بخواهد تلافی کند، ایالات متحده به کمک اسرائیل می‌آید. او نه حاضر است پیروزی را از نظر خود تعریف کند و نه استراتژی‌اش برای رسیدن به این پیروزی را.» استیون ارلانگر، خبرنگار روزنامه نیویورک‌تایمز می‌نویسد که نتانیا‌هو «باغی» شده‌است. این روزنامه‌نگار آمریکایی می‌نویسد: «در غیاب هدف روشن در جنگ، اصرار نتانیا‌هو باعث ایجاد شکاف میان اسرائیل و متحدانش و شکاف درون اسرائیل شده‌است. این موضوع بیش از پیش باعث تردید در مورد توانایی رهبری او شده‌است. بسیاری فکر می‌کنند که نتانیا‌هو اسرائیل را در جنگ نگه داشته‌است تا خودش در قدرت بماند.»

تشدید غیرقابل کنترل تنش چه اثری دارد؟

نگرانی از تشدید تنش در خاورمیانه و گسترش جنگ در منطقه باعث شده‌است تا بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی بیش از پیش به تکاپو بیفتند تا ایران و حزب‌الله را از واکنش شدید به اقدام اسرائیل منصرف کنند. هر چند اقدام ایالات متحده آمریکا و متحدان اروپایی‌اش در رهگیری و سرنگونی موشک‌ها و پهپادهای ایرانی در واکنش نظامی روز ۲۶ فروردین به‌عنوان تلاش برای حمایت تمام‌عیار از اسرائیل تعبیر شد، اما بخشی از انگیزه‌های آمریکا از این اقدام هم به تلاش برای جلوگیری از گسترش جنگ در منطقه بازمی‌گشت. آمریکا و متحدانش تلاش کردند با کاهش دادن میزان خسارت‌های احتمالی اقدام نظامی ایران، اسرائیل را از واکنش قابل توجه علیه ایران بازدارند تا چرخه اقدام‌های تلافی‌جویانه متوقف شود. اما اقدام مجدد اسرائیل در انجام عملیات تروریستی

در خاک ایران باعث شده‌است که بار دیگر این چرخه از سر گرفته‌شود. حالا مشخص نیست متحدان غربی اسرائیل تا چه اندازه این توانایی را داشته‌باشند که اقدام نظامی ایران را در مقابل اسرائیل مهار کنند و نتیجه این اقدام نظامی با چه واکنشی از سوی اسرائیل مواجه شود. سوال این است که آیا متحدان اسرائیل در پی پاسخ‌های ایران و حزب‌الله می‌توانند بار دیگر نتانیا‌هو را مهار کنند یا نه؟

دیپلمات‌ها

مسیر درست روابط ایران و سعودی

سرپرست وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، گفت: روابط دوجانبه ایران و عربستان در مسیر درستی پیش می‌رود و امیدواریم در دوره دولت جدید شاهد توسعه و گسترش بیش از پیش روابط باشیم. علی باقری، سرپرست وزارت امور خارجه در پایان دیدارها و رازبازی‌های خود در جده و در حاشیه نشست کمیته اجرایی سازمان همکاری اسلامی در دیدار «ولید الخریجی» قائم‌مقام وزارت امور خارجه عربستان سعودی با وی، تأکید کرد: موج گسترده محکومیت جنایت تروریستی اخیر رژیم صهیونیستی در به شهادت رساندن شهید اس‌ماعیل هنیه به‌عنوان مهمان رسمی جمهوری اسلامی ایران، انزوی سیاسی صهیونیست‌ها را که امید داشتند با فرایند عادی‌سازی روابط با برخی کشورهای منطقه تخفیف یابد، عمیق‌تر کرد و آنها را به‌عنوان یک متجاوز ناکام در افکار عمومی جهانی جلوه‌گر ساخت. سرپرست دستگاه دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران همچنین تصریح کرد: روابط دوجانبه در مسیر درستی پیش می‌رود و امیدواریم در دوره دولت جدید شاهد توسعه و گسترش بیش از پیش روابط باشیم. ولید الخریجی، قائم‌مقام وزارت امور خارجه عربستان سعودی نیز با قدردانی از ابتکار جمهوری اسلامی ایران در پیشنهاد تلاش برای برگزاری نشست فوق‌العاده کمیته اجرایی سازمان همکاری اسلامی، بر حمایت همه کشورهای حاضر در این نشست از ایران در محکومیت تجاوز رژیم صهیونیستی تأکید کرد.

آتش‌بس در غزه و مجازات ترور

نماینده‌گی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد، اعلام کرد که ایران هم‌زمان موضوع آتش‌بس در غزه و مجازات ترور شهید هنیه را پیگیری می‌کند. دفتر نمایندگی ایران در سازمان ملل متحد، در واکنش به برخی گزارش‌های رسانه‌ای مبنی بر این که حماس اعلام کرده اگر به آتش‌بس برسند، ایران از پاسخ علیه رژیم صهیونیستی منصرف می‌شود، اعلام کرد: ما به‌صورت هم‌زمان با اولویت را دنبال کرده‌ایم: اول، برقراری آتش‌بس پایدار در غزه و خروج اشغالگران از این سرزمین؛ دوم، مجازات متجاوز به‌خاطر ترور شهید هنیه و پیشگیری از تکرار تجاوزات تروریستی رژیم صهیونیستی و پشیمان کردن صهیونیست‌ها از ورود به چنین مسیری.

انتقاد از عدم حمایت عملی از فلسطین

سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، گفت: اگر دولت‌های اسلامی و ملت‌های مسلمان براساس وظیفه اسلامی، انسانی و قانونی خود دست در دست هم از ملت مظلوم فلسطین و ساکنان بی‌دفاع غزه به‌طور عملی حمایت می‌کردند، شهروندان و کودکان و زنان فلسطینی به دست قبیله آدم‌گشسان سلاخی نمی‌شدند. ناصر کنعانی در صفحه اجتماعی ایکس در مطلبی در این ارتباط نوشت: «به گزارش رسانه‌ها، شهردار ناکازاکی ژاپن اعلام کرد از سفیر (رژیم) اسرائیل در ژاپن برای شرکت در مراسم سالانه بمباران اتمی این شهر دعوت نمی‌کند. سفرای آمریکا، گروه هفت و برخی کشورهای غربی نیز اعلام کردند به خاطر عدم دعوت از سفیر رژیم صهیونیستی این مراسم را تحریم خواهند کرد و در آن شرکت نمی‌کنند.» وی در این ارتباط افزود: «اگر دولت‌های اسلامی و ملت‌های مسلمان نیز براساس وظیفه اسلامی، انسانی و قانونی خود دست در دست هم از ملت مظلوم فلسطین و ساکنان بی‌دفاع غزه به‌طور عملی حمایت می‌کردند، شهروندان و کودکان و زنان فلسطینی به دست قبیله آدم‌گشسان سلاخی نمی‌شدند.»

